

Uitgedeeld

JARIG Op basisscholen is trakteren een brandpunt van maatschappelijke issues: status, gezondheid, religie. Sommige scholen stoppen ermee.

Tekst **Juliette Vasterman** Beeld **Lieke Janssen**

Je stoel is versierd. De muziekinstrumenten liggen klaar. En als iedereen het lokaal binnen is, kan het verjaardagsfeest beginnen. De kinderen zingen, je krijgt een feesthoed, en daarna blaas je een waxinelichtje uit op een kartonnen taart.

Maar dat is niet alles; de jarige mag twee maatjes uitkiezen om de hele dag naast te zitten. En vijf kaartjes met activiteiten uitzoeken. Zoals: heel hard uit het raam roepen 'ik ben jarig en jullie lekker niet!', langer buitenspelen met de klas en met stoepkrijt een tekening maken.

Het enige dat je niet doet is trakteren. Sterker nog: dat mag niet. Zo gaat dat op basisschool Het Talent in Lent, bij Nijmegen.

Dat is redelijk uniek. Op de meeste scholen draait juist alles om de traktatie.

En daar gaat nog heel wat aan vooraf. Ouders breken zich het hoofd over wat ze zullen maken. Ze moeten alle benodigdheden in huis halen, en uren bakken, knutselen, plakken, kleuren, boren en zagen. Want de lat ligt hoog. Op Facebook en Pinterest tonen vaders en moeders (vooral moeders) elkaar de meest indrukwekkende over-de-top traktaties.

Je ziet foto's van sushi, gemaakt van Engelse drop omwonden met zure matten. Cupcakes in de vorm van koekiemonster met suikerogjes, blauwe hagelagelagel en een mini-stroopwafel in zijn mond. Bakjes 'patat' (langwerpige chips)

met marshmallow als klodders mayonaise. En manden met 'dino-poep'; dertig cellofaanzakjes gevuld met chocoladerozijnen. Ook een gezondere variant: witte druiven en snoeptomaatjes in zakjes. Daaraan vast een stukje karton met de tekst 'Dino-eieren! Snel opeten voordat ze uitkomen'.

Trakteren was tot de jaren 80 simpel: je gaf iets eenvoudigs aan je klasgenoten. Nu is het een brandpunt van maatschappelijke issues. Trakteren gaat over sociale status, competitie, religie, traditie. Maar ook over verspilling. En natuurlijk: gezondheid.

Sommige scholen zijn dat zat. En hebben het uitdelen afgeschaft. Traktaties werden de laatste jaren steeds groter, uitbundiger en ongezonder, vertelt directeur Carla van den Bosch van Het Talent in Lent. Koek, snoep, chips, taart in allerlei variaties. De school drong wel aan op gezond, zegt Van den Bosch. „Maar dat werkte niet.” Veel kinderen vinden niet alle fruit of groente lekker. Ouders kwamen voor een dilemma te staan: een gezonde traktatie laten de kinderen staan, maar snoep mag niet van de school. Wat maak je dan? „Nou, niets meer dus.”

Vorig schooljaar ging het nieuwe verjaardagsritueel in. En dat bevalt goed, zegt de directeur. Dat beaamt Eva van Geel (43). Ze heeft drie kinderen op Het Talent. Die vinden het geweldig, zegt ze. „En voor de ouders is het ook een opluchting. De stress van drie traktaties per jaar maken is weg.” Telkens weer iets verzinnen, en met een doosje rozijntjes kom je niet weg. „De norm is tegenwoordig: mooi en uitbundig.” De laatste keer dat haar zoon nog uitdeelde, had ze een voetbalveld met spelers gemaakt van komkommer, kaas en knakworst. Bij binnenkomst zeiden een paar kinderen meteen: „Dat lust ik niet!” Haar zoon keek beuterd.

Gezonde snacks worden niet opgegeten

Ouders die gezonde snacks maken, weten dat het klopt: veel kinderen eten het niet. Niet leuk voor de jarige job, zegt een vader (39) van twee zoons uit Zuid-Holland, die niet met zijn naam in NRC wil omdat hij niemand voor het hoofd wil stoten. Toen een van zijn kinderen onlangs jarig was, bakte hij vetvrije vegan pannenkoekjes met vers fruit. Geen succes: zes kinderen uit de klas gooiden de traktatie in de prullenbak. Voor zijn jongste zoon hadden hij en zijn vrouw aan fruit sleutelhangers vastgemaakt. Hun kind zei: dit is toch geen traktatie?

Ouders doen op fora hun beklag over geweigerde traktaties; iemand vertelt over snoepspekjes die waren verstopt onder de rok van dertig zelfgeknutselde prinsessen die islamitische kinderen niet mochten hebben vanwege de gelatine. Een ander vertelt over knakworsten in zelfgevouwen bootjes, die niet halve vega waren. Met als resultaat huilende kinderen en aangeslagen ouders.

Een juf die tot voor kort les gaf in Den Haag, zegt dat ze ook eens een traktatie heeft geweigerd. Ze wil niet met haar naam in NRC omdat ze ouders en kinderen niet wil kwetsen. „Een leerling uit groep 5 wilde schuimzomen in drie verschillende smaken serveren. Dat ging me te ver.” Maar ze zag ook hoe ouders op school laagjestaart naar binnen sjouwden. Of tosti's stonden te bakken op de gang.

Kinderen die met ongezonde traktaties op basisschool Het Talent verschenen, mochten deze wel uitdelen, maar vervolgens moesten de klasgenootjes de traktatie in hun tas stoppen, vertelt directeur Van den Bosch. „Dan konden de ouders thuis zelf bepalen wat er wel of niet werd gegeten. Maar dat was soms ook wel heel hard, vooral voor jonge kinderen.”

Laatst weigerde directeur Nora ten Haaf van de Venlose Montessorischool een traktatie van een stagiair. Die wilde potjes met gummibieren met de tekst 'Het was een beregoed jaar' uitdelen. „Tja, dat kan hier niet”, zegt Ten Haaf. „Je

Op sociale media laten ouders elkaar zien: kijk wat ik overheb voor mijn kind

moet consequent zijn.” De school stimuleert gezond eten, ze heeft niet voor niets het certificaat Gezonde School op de deur. „Kinderen die gezond eten, zitten goed in hun vel en hebben een beter leven.” En onder die noemer leek het de school ook verstandig om het trakteren af te schaffen. Want ook hier kwamen te grote, calorierijke traktaties binnen. En, zegt Ten Haaf, er zitten vijftientig kinderen in de klas, dat betekent vrijwel elke week (een schooljaar telt veertig weken) wel zoetigheid.

Ongezonde gewoontes aanleren

Het is goed dat scholen stoppen met die traktaties, zegt Jaap Seidell, hoogleraar voeding en gezondheid aan de Vrije Universiteit. Kinderen krijgen al zoveel suiker binnen. Thuis, in het speelparadijs, in de sportkantine. „En we leren ze dat als er iets te vieren is, je dat altijd doet met ongezond eten.” Ben je jarig? Taart. Heb je de avondvierdaagse gelopen? Snoep. Heb je je zwemdiploma gehaald? Een happy meal. Heb je pijn? Een ijsje. Volgens Seidell leren we kinderen om zichzelf te verwennen en te troosten met ongezond eten. „Dat kan bijdragen tot het aanleren van ongezonde gewoontes.” Dus dat scholen iets vieren zonder zoetigheid, is heel fijn, zegt hij.

Op school snoep trakteren, ondermijnt volgens Seidell bovendien de opvoedingsopdracht van ouders: je kind gezond laten opgroeien. En al die tussendoortjes, ook op school, zijn vol-

gens hem helemaal niet nodig. „Kinderen kunnen na een goed ontbijt prima tot aan de lunch zonder een Liga MilkBreak of een Snelle Jelle.”

Wie op de Venlose Montessorischool jarig is, trakteert niet maar krijgt een feestje in de klas, zegt Ten Haaf. Jarigen mogen bovendien bij haar uit een grote vissekom een cadeautje uitzoeken. Een gum, puzzel of pen. En ze krijgen een verjaardagskaart, daarmee mogen ze de groepen langs, dan zetten leerkrachten er een persoonlijk tekstje op. „Ze staan de hele dag in het zonnetje.”

Ook op de openbare basisschool Anne Frank in Gorinchem trakteren kinderen niet meer. Sinds dit schooljaar mogen leerlingen een muts knutselen, of een vlaggenlijn. Ze kunnen ook uit activiteiten kiezen; de polonaise lopen of zingen met een orkest, vertelt directeur Hellen Blom. „In de hogere groepen bedenken ze vaak zelf iets: lekker buiten een spel doen, in de klas vertellen over een game, of hutten bouwen in het lokaal.”

Ongezonde traktaties, maar ook ingewikkeld gedoe met traktaties die niet alle kinderen konden eten vanwege allergieën, suikerziekte of hun religie, was doorslaggevend, vertelt Blom. Bovendien was er altijd discussie: wat is gezond en wat niet? Is een kaasstengel beter dan een zakje chips? En als je een appel mag uitdelen, mag een appelflap dan ook?

Maar wat ze ook zag: ouders die tegen elkaar opbieden. En sociale media spelen daarbij een

rol. Online laten mensen zien; kijk wat ik overheb voor mijn kind. Blom: „Wij willen daar op school geen podium voor bieden. We zetten nu het kind op het podium. Iedereen is gelijk. En we beleven samen een feestje.”

Margreet Meijer (48) uit Nijkerk, moeder van twee zoons, herkent die competitie tussen ouders. Ze kijkt ook vaak online wat anderen maken. „Ter inspiratie.” En toen ze twee jaar terug besloot een komkommersnack te maken, liet ze zich misschien ook een beetje meeslepen, vertelt ze lachend. „Ik zag voor me hoe ik net als andere ouders de klas in kon stappen met zo'n imposante traktatie.”

Wat de boel nog meer aanzwengelt is dat ouders elkaar online ook advies en tips geven. Met welke pen kun je het beste gezichtjes tekenen op bananen? (Kras met een satéprikker en de lijnen kleuren vanzelf bruin). Waar haal je veren voor een flamingo gemaakt van roze koeken? (Koop een boa bij de feestwinkel). Maar ook: wat voor cupcakes maak je voor kinderen met een glutenallergie? En hoe vroeg sta je 's ochtends op om bloemen uit de ananas te steken voordat deze verpieteren? En hoe krijg je dat piratenschip met vlaggenmast heel naar school?

(Te) dure cadeautjes

Veel ouders doen er kleine cadeautjes bij, zoals een armbandje, gum of potje slijm. Want die passen goed in een zelfgemaakt happy meal of

een piratenschatkist. Die cadeautjes zagen de in dit artikel genoemde basisscholen ook steeds vaker binnenkomen. Dat vonden we vervelend, zegt Blom van de openbare basisschool Anne Frank. „Niet alle ouders kunnen zich zulke dure traktaties veroorloven. Kinderen zien dat, de ongelijkheid werd benadrukt en dat is zeer onwenselijk.” Overigens vonden sommige ouders het ook lastig om gezond te trakteren, vanwege de financiën. Een zak snoepspekjes is goedkoper dan dertig mandarijnen, zegt ze.

De juf die vroeger in Den Haag les gaf, ziet nog een ander voordeel aan niet trakteren. Het gaat verspilling tegen. Al dat voedsel dat nu zo vaak op school in de prullenbak belandt, maar ook lintjes, kartonnen bakjes, satéprikkers, vlaggetjes en plastic vorkjes. „Bedenk dat er 1,5 miljoen kinderen naar de basisschool gaan, kun je nagaan hoeveel troep we produceren.”

Margreet Meijer uit Nijkerk koos twee jaar geleden dus voor een komkommersnack-traktatie. Het recept leek simpel. „Je moest schubben maken door de schil in losse driehoekjes te snijden. En bij de bek moest je met een kartelmes tanden maken.” De volgende morgen haalde ze de komkommer uit de koelkast. „Het beest was veranderd in een prehistorisch uitgezakt waterig monster.” Ze kon erom lachen.

Het jaar daarna bestelde ze veilig „dertig veel te dure taartjes bij de bakker”.

